

DEBRECZEN

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KOZGAZDÁSZATI HIRLAP.

A debreczeni és vidéki függetlenségi párt közlönye.

Megjelen naponként, péntek és vasárnap kivételével.

Hirdetési árak: Négyszeres árak: Helyben és postán küldve. Nagyból terjedelmű a többes...
Egyes szám 5 kr.
Előfizetheti helyben: TELEGI...
Készítők visza nem adatkak.

Hirdetési díj: Négyszeres árak: Helyben és postán küldve. Nagyból terjedelmű a többes...
Készítők visza nem adatkak.

Debrecen, 1888. május 19.

Jézus a történelmileg ismert, Petőfi példát az ismeretlen helyű Golgothán halt.

Ő a hitért, hitben halva feltámadva ment menyekbe.

Ez a szabadságot szállt a menybe, tért a földre.

Önként, hűvei követői, tanítványai maradtak. Ő benne dicőült meg a hívők serege, világa.

Emennek követői, tanítványai...ti vagyatok. Kell, hogy e Pünköszt ünnepe — mint régesrég a Szentlélek. — ugy ma az ő lelke illesse meg lelketeket, általatok pedig azokat, kik meghallgatni s meg érteni fognak.

Révész Bálint, ev. ref. püspök.

Debrecen, 1888. május 18.

A legnagyobb költőknek nevével viselő társaság Debreczent felkeresve. — szellemi életetben részesíté; — helyesen! az alföld megénekölőinek dalait itt átérezze élvezzük!

A társaságot egyszer már közénk vezetett a nagy költő, Jókai Mór, halhatatlan barátját esetelvé. — arany mondatával „az a költő, ki a puszta t a Oly m p u s r a d o b t a” nyújtja Petőfi felől a leghívebb képet, emlékének hervadhatlan babérral ékítette.

Ha multkor vendégeinket szívesen fogadtuk, most kell, hogy barátainkat üdvözlöljük ezen üdvözléssel: „Éljen a minden ízében magyar Petőfi-társaság!”

Gróf Vay Dániel.

A mi Pünkösztünk?*)

E nagy napon apostolokra Szent lelkesedés tüze szállt. Szellembilineseit lerázva, A nép is szebb jövőre várt. Nyomor, kit üldözött halálba, Derülmi látja zord eget, Hisz' a gazdag megosztja vele Dús asztalán fölösleget.

Egy akarattól lelkesítve, Együtt szegik meg a kenyért. Az irtalom a gond lakába, Elűzni onnan azt, betért. Az ige zeng... s a merre harsog: Erény forrása fölkad.

*) A Petőfi társaságnak Debreczenben, 1888. pünkösztén tartott felolvasása alkalmára.

A „DEBRECZEN” TÁRCZAJA.

LÁNG-NYELV.

Láng-nyelvekben szállott a szent lélek Pünkösdi napján a hívőkre le. Szállja meg a hűlő nemzedéket A szabadság égő szelleme. Ez a tűz az, mely romlásnak indult Szívűből — minden salakot kiéget. Láng-nyelvekkel menjetek a néphez, Hirdetni a szent függetlenséget.

Sodómát a tűz eső megverte, Tűz pusztítja a bűnös magyart, Mert lemondó gyávaságban tepsed S lelkéből az égő hit kihalt. Meg ne várd, míg ennél is dülőbb tűz: Az eljártok haza könyve éget! Láng-nyelvekkel menjetek a néphez, Hirdetni a szent függetlenséget!

El ne csüggedj a nagy sokaságtól, Mely nem hallgat szavaidra még; Egy apostol ezreket megtértit Ha szavában lélek lángja ég. Higgyetek és hinni fog a nép is. Oh! hazám, mentsen meg újra tőged Az a láng-nyelv, mely érted lobogva Hirdeti a szent függetlenséget!

A „Debreczen”-nek írta: **Abrányi Emil.**

APHORIZMÁK.

Boldogtalan lélek, ki sohsem szeretett, Ki üres kebellet csak keje után futott... Utján, ha ráhajolt, lombként a szeretet, Letépte s eldobta, mint egy koldusbotot... Údvót az nem ismert, mezet az nem iszlett, Melylyel az érző szív, mint egy méhkas teli... Egy mámort imádot: a bódító sikert, Mint ki hamis pénzért ig a z á t elverti; S mómora kódotól nem látja a mennyet... Földön csúszó fereg!.. sohase szállt fennebb!

Önző, silány lélek, ki másra nem hevül, Csak a mi imádotként lényet bevezgett!.. Minden elvont eszmét tagadva merevül, S a világot nézve kövér mező gyanánt; Szép és jó fogalma csak szójáték neki!.. Kit az emberiség bűja, baja nem bánt. Magas czelt nem ismer, csak a „mindennapit” S a világot nézve kövér mező gyanánt; Boldog, ha gondatlan dúsalka jól lakik. Kihéz sohasesm szól az öntudat belül: Hogy a ki másnak él, az el csak emberül!

Boldogtalan lélek, ki nem ismer egy hont; Nem tudja, nem érzi: mi e szent fogalom!.. Hogy egész világ ez... mint madárnak a lomb, Hol elringatódzik az édes-bús dalon... Hol első szerelme kis fészket emel, Hova visszavágik más hon virányirul: Nem tudjuk birva: mi, — s szívünk szakad bele.

Ha elveszítjük, vagy balsorsán porba hull... Oh ki nem érti meg e szót: h o n s z e r e t e t, Anyja nem asszony volt; tigrisnő lehetett!.. Rideg, sivár lélek, kit sohasesm emel, Egy szentebb érzelem a föld porán felül;

magatokkal, hogy ha mindnyájokat tejből vajban fűrésztentétek is; még ez esetben is készen állt rónátok le azon tartozásnak, melylyel magas ríptü dalai s örökbecsi költeményeinél fogva a lószellemű költő maga irányában hla-adósdá tette a magyar nemzetet.

Szűcs István.

KARCZOLATOK.

— 1888. május 21-ére. — Vezetjük a Kisfaludy-társaságot egész bátran a magyar irodalom felső házába (Honnai soít, qui maly pense.)

Már csak azért is, hogy tagjai — ha igazan hatni és működni kívánnak — beválasztatják magukat a Petőfi-társaságba, az alsó-házba!

En a Csokonai-társaságnak vagyok a tagja.

Zong dalom sirhatján, szobrán S azt találja — gyöngeszopránt! Petőfit is felkeresem: A kollégjomban találom Ott szobrának mintás gyps-e... Rám mordul! Ez lesz halálom! Itt ne cizincogjon az ipse!

A ki nagy költőt utánoz, az hasonlít hozzá legkevésbé. Mert a nagy költő először is — nem utánoz.

„Dolgod hogy foly a vidéken?” — „A vidék jó pulha fészkek! Dolgom, hogy lakom meg aztán Gyulaiként — s in d e v e s z e k!”

Sáska, a kis pék, a kinek a nagyköltő által lakott háza van a Petőfi táblája, meghalt tavaly és a házat közművelődési célra (iparos iskolai tanoncok ösztöndíjára) hagyományozta. Régi honvéd volt s a mikor berrukolt, boldog emlékeztető Ihsz Dániel ezredes végig nézte a kis emberkét és azt mondta rá, hogy: „Hát magát musttrának küldték ide Debreczenből?”

Hát a mai világban elfogadtuk volna musttrának is, mert haladokva is így szólt a jó barátjához: —Csak nem hagyhatom a házamat egyébre, mint hasznos célra, mikor a Petőfi nevét viseli, — magam pedig 1848-49-es honvéd valek!

Szigeti Józsi bátyánk három kis vigjátékát adták Budapesten. Címeik — mintha csak a parlamentre célozgatnának! „Tűz ből” — 48-as és független párt, „Zárdaból” — a mérsékelt ellenek, „Hivatalból” — a kormánypárt.

Debreczeni használatra éppen ez utóbbit választották ki. Tetszetet is — hivatalból!

Kit a csillagvilág tündöklő ezrivel, Nem vezet föl oda, hol örök fény derül... Honnan a végtelen, ki örök szere tet, S elhiati sugarán gyógyító balsamát; S a tört hajóna, kit vad szélvész hánys- vetett, Csöndes kikötőben szelid nyugalmat ad... Jer, nyomorult koldus! cserélj ha tudsz vele, Kinek van mindene, de ninesen — Istene! A „Debreczen”-nek írta: **Illyés Balint.**

Petőfi Debreczenben.

Petőfi költeményeit egyebek közt az is jellemzi, hogy azoknak csaknem mindegyike egy-egy adatot szolgáltat életrajzához, melyet verseiből ki lehet olvasni. Elősegíti ezt azon körülmény is, hogy versei után rendszeren taljunk a versekből — mintha naplót olvasnánk — hogy hol érezte jól magát a költő, hol szenvedett, hol érte öröm, hol érte bánat s meleg rokonszenvünk mindenütt kíséri őt vándor-utján.

Petőfi sokat és több ízben időzött Debreczenben. Ezuttal én azonban nem debreczeni időzéséről akarok életrajzi adatokat összehalmozni, hanem — Debreczenben írott verseiről kívánok rövid áttekintést nyújtani. Ha forgatjuk Petőfi összes költeményeit, a következő versek alatt találjuk Debreczent — mint keltezési helyet — feljegyezve: — „Hortobágyi kocsmárosné angyalom.” (Ez alá nem Debreczen van ugyan írva, hanem Hortobágy.)

Meg-meg karczolgatjuk a Petőfi-társaságot is. Bátran, mert az író — mint egyszerű vidéki műkedvelő ember — elmondhatja Hermann Ottóval, hogy: „sohasesm a d-tam alkalmat a mellőzésre; nem vágytam tagságra, nem pályáztam s ez így fog maradni.” Vegyünk példát Iliumon! Annak a fiai — v é t k e z t e k „extra muros et intra.”

A fővárosi kritika — s e m m i t ő s z é k. (N. b. ez nem azt jelenti, hogy „semmit tevő” vagy, hogy működésben nincs semmi t ő, — gyökér, vagy alap — de vesszük az Istenben boldogult magyar „Cassatione-Hof” értelmében.)

A vidéki kritika pedig — b a g a t e l l e b i r ó s á g.

Magyarosan írni ma már — antiszemizmus!

Nem volapük szok-ezek: liberalizmus? demokrácia? eszmény?

Ebben a jótékony célú világban az ember ki se lépjen az utcára aprópenz és apró gondolatok nélkül!

Gili Balázs.

Ne neked magyar!...

Általánosan elismert tapasztalati tény, hogy a tiszta, áldozatkész hazafiság érzétek kifejlődését a nemzeti történelem ismerete nagyban előmozdítja. Az ősök lélekemelő példái, hasonló tettek buzdítják, a küzdelmes nehéz idők emléke a csapások urhatatlan éviselésére meggedzik az utódok lelkét. És oly nemzet, mely az emberiség ügyének, a művelődés haladásának szolgálatot tett; nemzet, a melynek dicő multja van: e fölötti nemes büszkeségében nem fog soha lemondani önálló állami létének jogáról, helyet követel magának a népek milliói közt.

E szempontokból, továbbá az ifjúságnál az idealizmus, a magas czélokra törő szeplőtlen jellem fejtesének szempontjából fektet minden művelt nemzet oly kiváló súlyt hazai történelmének az iskolában való megtelelő tanítatására, s szabadszelleme, jól irt népkönyvek útján a tágabb körökben is terjesztésére. És ha van a világon nemzet, a melynek szüksége van saját történelmének minél behatóbb ismeretére: úgy bizonyára

tobágy, a mi azonban egyre megy.) Matildhoz: „Megunt rabság”. „Élő halott”. „A virágnak megtitani nem lehet”. „Nem megyek én innen sehova”. „Sikos a hó, szalad a szán”. „Temetésre szól az ének”. „Honfidal”. „Elmondanám”. „Tél végen”. „Fitty”. „Végzős”. (Pákh Alberthez). „A dal”. „A nemes”. „Szomjas ember tündése”. „Halvany katona”. „Ivás közben”. „Boldogtalan voltam”. „Nem ver meg engem az isten”. „Hires város az aföldön Kecskemét”. „K. J. kisasszony emlékkönyvébe”. „Tiszteletetek a kőzatonákat”. „1848”. „Hideg idő, hűs ősi éj”. „Milyen lárma, milyen vigadalom”. „Itt alszik a költő”. „Hogy volna kedvem”. „Szeretlek kedvesem”. „Itt a nyílom, miibe löjtem?”. „Csata-dal”. „Akasszátok fel a királyokat”. „Kont és társai”. „Fiam születésére”. „Vesztett csaták, csúfos futások”. „Az év végen”. „Európa csendes, újra csendes”. „Négy nap dörgött az ágyú”. „Kovács Jánosné emlékkönyvébe”. „Budaváran újra német zászló”. „Nyakraváló”.

Ezeket kivül valószínűleg itt írta „Uj év napján” (1849) és „Egy goromba tábornokhoz” című verseit, így összesen 43 verset irt volna Debreczenben — **Műtán pedig** Petőfi verseinek száma valamivel felül van a 100-on, így azoknak körülbelül egy huszad részét írta városunkban.

Kitűnik e versekből, különösen azokból, melyeket debreczeni szineskorában irt, hogy mint afféle szegény ember sokat nyomorgott e gazdag városban. Mint szinesznek nem volt neve, mint költő is csak csekély körben volt még akkor ismeretes, így nem csoda, hogy legszomorubb napjai közé tartoztak azok, melyeket ekkor Debreczenben

legelső sorban a magyar az. Mert egész állami létünk történeti alapokon nyugszik, suprematitánk a nemzetiségek fölött multunkban, s őseink által szerzett és számunkra megöröztött történelmi jogainkban gyökerezik.

A hadi történelem meg éppen legdicsőségesebb tényeit tárja fel a magyaroknak. Azért régi nagy hőseink emlékeztének feljuttatása mindenkor buzditólag, ösztönzőleg hat — és kell is hogy hasson — az utónemzedékekre, s a harci vitézségnek nem kicsinylendő erkölcsi rugója.

Belátták ezt már ama nagy férfiak, kik az 1848—49-iki korszakalkotó időkben a nemzet élén állottak; s ezért az ősök, kivált régi szabadsághőseink példának föllevenítésével meg egy részről az akkori legjelesebb drámaíróval Szigligetivel a „II. Rákóczi Ferencz fogsága“ című nagyhatású színművet írtatták és azt Budapesten és Debreczenben, többszörösen, ingyenes előadásokban is színre hozatták, — addig más részről a honvédtvítség emelésére egyes honvéd- és huszárcsapatoknak híres magyar hősök neveit adták, dicsőséges, buzditó jelzők. Ekkép keletkezének 1848—49-ben Kossuth hadi közt az Attila, Lehel és Hunyadi Mátyás-huszárok, ez utóbbiak a székelvényekből; a Bocskay-huszárok, a hajdúvárosiakból; továbbá gyalogszolgálatok: a Zrinyi, Rákóczi, Hunyadi zászlóaljok, stb.

A honvédtvítség dicsőséges emlékeit feljuttató, alólírott már számos évvel ezelőtt — még boldogult Szende Béla honvédelmi miniszter idejében — a főntelbi történelmi szempontok kiemelésével megindítványozá az országgyűlésen, hogy a mostani honvédtvíztől a legjelesebbek mellett, egyuttal egy-egy nemzeti hősnék nevével neveztesse el, a kinek emlékezte közelebbi vonatkozásban áll azon vidékhez, melyből az illető zászlóalj kiemeltetett, kétségtelen ugyanis, hogy e korszakban a zászlóaljok legjelesebbek önértékét nagyban fogná fokozni; mert pl. minden honvéd nagy gyalázatnak tartaná magára, hogy ő gyávasággal, vagy bármilyen undok tettel a halhatatlan szigetvári Zrinyi Miklós nevére szegyen hozzon.

Az eszme tetszett; és magánbeszélgetés közben, az ülés után több kormánypárti képviselő, sőt maga néhai Szende miniszter is (a ki buzgó magyar

érzületű, bár különben kissé lágy ember volt), melegen szorongatta kezemet, de szomorúan sóhajtozva mondá: „Szép volna biz az, nagyon szép volna; de hát Bécsből nem engedik!... Ajánlatba sem merném hozni, — mert jól tudom, mi sorsa lenne! E levező meggyőződéstől áthatva, beszédem ezen pontjára nyilvánosan nem is mert reflectálni.

En azonban, ellenzéki kötelességemhez híven, évek mulva — már mint debreczeni képviselő, — egyik felszólalásomban ismét szóba hozám a dolgot, ezuttal már nemcsak a honvédségre, hanem a közöshadsereg magyar ezredeire is vonatkoztatván. Ekkor is illusztráltam néhány példával, hogy némely ezredünk mely névvel kellene megjelölni B. Fejérvári honvédelmi miniszter — e testestől lelkestől osztrák katona — erre gunyoson kiáltott közbe: „Persze, Rákóczi, meg Bocskay-ezred, ugy-e?“ — „Hát nem is ám Haynau, meg Jellacsics-ezred!“ — vágtam neki vissza. — hanem igenis: Hunyadi, Zrinyi, Báthory, Bethlen, Rákóczi-ezred; sőt még (horrendum!) gr. Beresényi-ezred is, a törhetetlen szabadsághérség dicsőségére!

A fölvetett eszme, természetesen, ezuttal is elhangzott; sőt a bécsi lapok még gunyolódtak fölötte.

Nos, hát most, Mária-Terézia bécsi emlékszóba leleplezésének kiválólag katonai jellegű ünnepélye alkalmából, a „K. k. Armeé-Verordnungsblatt“ és a hivatalos lapok május 14-iki számaiban az uralkodónak egy a megelőző napon kelt hadsereg-parancsa jelent meg, a melylyel a közös hadsereg számos ezrede kiválóbb régi osztrák (illetőleg „római szent birodalmi“) hadvezérek s némi ugyancsak osztrák uralkodók neveiről nyer elnevezést, és pedig állandó; mint a legfőbb haduri parancs mondja: „örök időkre.“

E történelmi nevekkel megjelölt ezredek száma 23, tehát egyelőre elég sok. Nagyon jellemző azonban a hadsereg intéző köreiből még mindig uralkodó „hagyományos szellemre“ (melynek 1-ső s a magyargyűlölet) hogy a huszonhárom kiválasztott, megnevezett név között csupán három magyarra bukkanunk: a gr. Nádasdy Ferencz, gr. Hadik Andrács és b. Kray Pál (ez utóbbi nem

is valami kiváló hirtí név) tábornokkéira.

Montecuccoli nevét megnevezte: de már a Szigetváron az osztrák hadvezénylet mulasztása miatt feláldozott, hősi halált halt id. Zrinyi Miklós, avagy a Montecuccolinál a törökökben sokkal több kárt tett halhatatlan hadvezér és költő ifj. Zrinyi Miklós nevét derogált megnevezni. Hja, mert a Zrinyiekből két híres szabadsághős is volt: a kórhépallos alatt elvérzett Zrinyi Péter és Munkács magasztoslelkű hősnője: Zrinyi Ilona. Azért a „Zrinyi“ név Bécsben nem kedves, mert nem jelent — szolgát.

Mulatságos azonban, hogy magyar ezrednek adtak ilyféle neveket is, mint pl. a 36-iknak, melyet május 13-kától fogva így neveznek: „Browné és Camus Miksa Ulysses birodalmi gróf, Mounttany báró tábornokszernagy ezrede“ — valami obscurus régi osztrák generálisról. No szegény magyar fiu, — beletörök ebbe a nyelvbe, a míg a regimenternek ezt a cifra nevét meg bírod tanulni! Nemde a Rákóczit, Bocskait, Hunyadiit könnyebben megtanulád? Hej, nem oda Buda!...

Huszonháromból három magyar (az is szemszédett három osztrák-magyar!) imé ez az arány az, a melyet a közöshadseregben a magyar elemnek engednek; tehát egy hetedrészt. Holott véradót e hadseregnek fentartásához a magyar nemzet 45 százalékot ad! A nemzeti jognak s érületnek ilyen arcult ítésére az ember szive igazán elszorul. Még mikor hizelegni (?) akarnak is a magyarnak, a legdurvábban akkor sértik meg, a legmélyebben akkor keserítik el. Mária-Terézia ingadozó trónját a magyar nemzet példátlan hűsége és vitézsége menté meg; s mi a hála érte? Emlékszóbanak leleplezésekor a magyarok ama pártját ritkító áldozatkészségéről még csak megemlékezni sem tartották érdemesnek!...

De azért mi is „vivát“ ozhattunk örömiünkben, — ezt kegyesen megengedik. Vivátózzunk tehát; hanem úgy, mint az egyszerű soroksári bíró, mikor falujokat a „nagy királynő“ mezővárossá tette:

„Vivát Soroksár!... Mária-Terézia mezőváros már!“

A „Debreczen“-nek írta:

Thaly Kalmán.

Vajha egykor ekkép szólának
Nem busulva sírom szelincé:
„Még-hit, de mines kára a hazának,
Nincs, mert lelke a fiában él.“

A költő vágya nem teljesedett be, mert fia, kinek sírásába beleolvadt örömdő dala, elhunyt ifjan, a nélkül, hogy maradandó emléket hagyott volna maga után. De ha fiában nem érethet tovább a költő lelke: el maga a költő a magyar nemzet szívében, mely „északi fényben, villámlobogásban gondolja: Petőfi megint hazajó!“

Csodálatos véletlen a sorsnak, hogy irodalom-történetünkben — a Petőfivel legrokonabb alak: Csokonai Vitéz Mihály, kinek sorsa és hanyattatása is hasonlít a Petőféhoz, e városban született s ennek temetőjében hamuhodik s mindkét népköltő szobrát e város őrzi.

Csokonai életörténete is sok szenvedésről tanuskodik. Kora nem méltányolta s hosszú szenvedés és küzdelem után elhunyt ifjan, koszorutlanul. Az utókor pótolta helyre az elődök mulasztását s kinek életében kenyeret nem adtak, annak halála után díszes sírszobrot emeltek s ragyogó, fényes szobrát állítottak. — Ha életében csak tizedrésznyi anyagi elismerésben részesült volna: meg lehetett volna vele édesíteni ez inségterhes életet!

Petőfinek is az utókor adta meg az elismerést. Művei ma már százezer példányban forognak közkezen, verseiből lelkesül az ifju s tanul szeretni a leány. Fővárosunkban éreztörvény hirdeti dicsőségét s nevét egy tevékeny irodalmi társulat viseli.

Debreczen is nagy kegyelettel csügg már Petőfi emléken. Lakóházát emléktáblával jelölte meg, szobrának gipsz-mintája pedig ott áll a főiskola lépcső-házában. Ime, mily nagy különbség van a múlt és jelen között!

Most is a Petőfi-társaság tagjait ünnepli e város, ünnepli őket önmagukert s ünnepli azért, mert a Petőfi nagy nevet viselik.

Isten hozta őket Debreczenbe, hol annyi dal zendült Petőfi lantján!

Kósa Barna.

A szent lélek.

Nem volna e ez a legkülönösebb kérdés a világon, ha pünkösdi ünnepén valaki azt kérdezné, van-e a szentléleknek még sugallata hazánk politikai és társadalmi életében? Fenséges eszmék és örök igazságok tisztelete az, mely a nagy vallásos ünnepeket megalkotta és kegyeletes napjainkka emelte, de ha az ünnepek mely emlékeztetését egy kissé összehasonlitanok azzal a világgal és környezettel, azokkal az erkölcsökkel és szokásokkal, melyek életünket körülözlök és korunk jellemét meghatározzák, nem-e éppen az ünnepek emelése áhitata között fogna el mindenkor az igazi megdöbbenés? Több mint tízezeréves századdal ezelőtt tizenkét apostol, a szentlélektől illetve szétoszlott a világ minden tája felé, hogy az isteni igazság erejével hassak át az emberiséget. — Ha ma az emlékeztetőnek szentelt ünnepen keressük a szentleleket, sok ember bizonyosan nagyon elcsudálkozik is, mi ennek manapság az értelme? Keressük, csak keressük, van-e még erős közérzés, magasztos gondolat, igazság szeretete, hitnek felbuzdulása a mi nyilvános életünkben? Oh hisz ezt a mi husz éves modern alkotmányosságunk alaposan megváltoztatta.

A szent léleknek minden sugallata rég fölöslegessé vált. Tökéletesen elég nekünk az miniszterelnöki híres taktika, mely minden gonosz szenvedélyvel szövetségbe lép és minden önző érdeket hasznára fordít. Magyarország fölségesen boldogul azzal az opportunus bölcsességgel, mely mindenkit arra biztat, hogy a hatalom szolgálatába álljon és első sorban gyomra jóvótárolt gondoskodjék. Igazán különösképp látszik, hogy valaha letettek, kik örök igazságot és szenthit hirdettek; ilyen gyermek nemzedékek voltak azok, melyek a közjóért meg hősies önmegtámadást gyakoroltak és telhetetlen lelkesedéssel küzdöttek a haza ügyéért. Igazán babonás idők, mikor az emberek még hittek a szent lélekben!

De minden babona szívos életű és daczára a mi miniszterelnökünk dicső uralkomnak, ma is akadnak a kik a régi sötét kepelgésben elfogulva nekülözhetlennek tartják a szent lélek sugallatát hazánk kormányzatában. Sőt csodák csodája, meg a miniszterelnök közvetlen környezetében is támadt valaki, aki egy elvetett pillanatában visszaidézte a régi hit tiszteletét.

Vagy nem-e megmondotta Trefort Ágoston közoktatás miniszter az akadémia nagygyűlésén, hogy hazánkban ma kevesebb a szellemi szabadság, mint a század első felében? És megmondotta, hogy a szellemi szabadság hiánya alatt nem azt érti, hogy törvények akadályozzanak bennünket véleményünk kimondásában, hanem hogy a mai emberek nem szeretik az igazságot és gyűlölik az őszinte hitet.

Igen, ez nem volt így meg egy nemzedékkel ezelőtt. De hát Trefort, a kultusz miniszter nem tudna felvilágosítani az akadémia tagjait, mi okozta a nagy változást? Mi más, mint az általános corruptió, melynek mérget a Tiszakorszak a nemzet testébe beoltotta? A szellemi szabadságot mi rontotta meg jobban, mint az az erkölcsi súlyedés, hogy az emberek a pillanat hatalmasai előtt porban fetrengeknek és minden hivatalos véleményét isteniteneik, mert ez a legkényelmesebb, nem kíván semmi küzdelmet, szükségtelenül teszi a gondolkozást, biztosítja az előmenetelt. Nem így látjuk-e a parlamentben, a municipiumokban, a különféle társadalmi egyesületekben, magában a tudományos akadémiában is? Vagy nem-e a tudományos szellem teljes lealacsonyítása az a szolgai talpnyalás, ha az akadémia szónoklatti érdemei címében megválasztja tiszteletbeli tagjait Tisza Kalmánt, kit a jelenkor hízélgése sem meri a nagy szónokok közé igatni, ellenben következetesen mellőzi Kossuth Lajost, a kinek szónoklatai a magyar nemzet örök dicsőségére a legkésőbb időkig minden művelt nemzet irodalmában fölséges mintakul lesznek elfogadva? Ime a Tiszakorszak szelleme, mely látja az igazságot, de szolgai önzésből elismeri nem akarja! Trefort miniszter „szellemi szabadság hiányának“ nevezte ezt a szellemet. Mi pedig nevezhetjük igazában a szent lélek megtagadásának.

Vajon mikor támadnak közöttünk proféták és apostolok, kik e romlott kort és e megvesztegetett társadalmat újra eltöltik a szent lélek malasztjával. Ezért a jóért kell lelkünk minden hevével imádkozni, mert hiába való kuruzslás marad bármilyen más erősség nemzeti életünk nagy bajaira és jövőnk minden veszélyére, a meddig a nemzet szent lelkét vissza nem hódítjuk, azt a lelket, mely

történelmünk dicső... mely az ősök minden... os önfeláldozását sugal... is egy mint időben... az örök igazságot fölé... natnyi számításnak, a... többre becsuljuk az őnz...

A Petőfi-

A Petőfi-társas... jai holnap, vasárnap... itt felolvasó ülést tart... Tagjainak névsora jelo... Tiszviselő: El... nök: Komócsy József... Másodtitkár: Abrányi... Neugebauer László. El... Rendes tagok: Abafi... rányi Emil, Abrányi... né, Bartók Lajos, Be... csenyi Béla, Bodnár... Bulla János, Cseugy... Dóczy Lajos, Éjszaky... dor, Erdődi Béla, Dr... mathy Zsigáné, Győ... Hely Ignác, Irmei... Jókai Mór, b Kaas... Kiss József, Komócsy... Kvassay Ede, László... Margittay Dezső, Me... mán, Névay László, N... Ede, Peteley István... Ferencz, Rádl Odón... berstein-Otvös Adólf... Endre, Szana Tamás... máry Károly, gr. Tel... Sándor, Tolnay Lajos... Kálmán, Vámbéry Ar... tési Arnold és gr. Z... belí tagok: Kossu... Bodenstend Frigyes... sone József.

Tekintélyes ne... ülésein újabb és leg... d i v a b a n l e v e... nek részt, sőt a Kis... jai is örömet szere... felolvasó asztalán... vitta a közönség er... akadémiával és a K... azon három irodalm... lyeknek tagjává le... után írva egy hazgiz... ket vagy királyi ta... oda. Miatan Magyar... közvetlen környezetben is támadt valaki, aki egy elvetett pillanatában visszaidézte a régi hit tiszteletét.

Szerencsés g... időként ellátogat... érintkezvén azzal... egy o t h o n a b... gyor irodalom és... es közelebb hozzá... kait és e bajnok... dou olvastak fel... punkost másod... mindkét helyen... tékonyság gyakor... D e b r e c z e n... 1882. máj. 6-án... vastak a színház... m ó c s y József... Gerő, Bartók... dor, V á r a d i... voltak még közt... Mihály, R e v i... N e u g e b a u... Károly, dr. S... Prém József... hunyt, Cseugy... Dezső, Éjsz... B o d o n József... Ugyanakk... e g y h á z k e... ünnepekéle... Az ifju tá... czenben tette, a... magyar Debrec... ebben a Hatvá... Inre nevei (kik... vány-táblák h... név által fény... a magyar ügy... lyén. A meg u... tást tév és... tett társulat a... fényföld fogad... ban szállásolt... melyben s egy... juság, a régi i... ismerkedési es... most gyöngélik... z a grófno ren... lás a városban... volt lobogóv... lepték meg, a... ban kelték és... művei és szá...

töltött. Még akkor kevesen sejtették, hogy a zarközött jellemű, igénytelen külsejű s a szinpadon csekély szerepet játszó ifjuban mily lángész lakik!

Később, midőn sorsa már javult, humorosan írta le Debreczenben átélt szenvedéseit „Egy telem Debreczenben“ című versében, a híres kezdő sorokkal:

Hej Debreczen,
Ha rád emlékezem!

Hogy valóban ilyen „inségben“ élte akkor Petőfi napjait, az nem pusztá költemény, hanem életrajziról, sőt szemtanúk is megérősítik. E vers illusztrációjául szolgál Orlai Petrich Sománék „Petőfi Debreczenben“ cz. ismeretes festménye, mely úgy ábrázolja a melázó költőt a fűtetlen, bubos kemence mellett, a mint egy pipáját szoritgatja, míg szemé a fényesebb, dicsőségesebb jövőben révedez.

Nagy lelki erő kellett hozzá, hogy ily körülmények közt sem csüggedett el, hanem ébren tartotta keblében az isteni szikrát, de hát van a költőnek egy segítő társa, mely megedzi lelkét minden szenvedés közt, a dal, melyről oly szépen írta a nyomorban levő költő:

Bölcsőben sir az éber csecsemő,
Bölcső előtt
A dajka zeng: el szokják e dalok
Altatni őt.

Sok szenvedésem síró gyermeke
A fájdalom;
Dalt, dala költök: dalaimmal őt
Elaltatom!

Olyan percekben, midőn ez nem sikerült, születtek az „Élő halott“ „Temetésre szól az ének“ „Boldogtalan voltam“ című versek, melyek a halál utáni vágyat fejezik ki; de nem mindig volt ilyen szomorú hangulatban, mert őse eredeti humorával legyőzte az anyagi bajok kellemetlenségeit s megszülettek a „Tél végén“ — „Fűty“ — „A nemes“ — „Szomjas ember tünődése“ — s „Ivás közben“ című szatyrikus és humoros versei.

A magyar népdalokat is valódi gyöngyökkel szaporította már ekkor Petőfi, debreczeni színész korában írván a „Hortobágyi

korcsmárosné anygalom“ — „A virág ak megfilitani nem lehet“, „Sikos a hó, szalad a szán“ „Nem ver meg engem az isten“ — „Híres város az afődön Kecskemét“ című népdalokat. Hazafias verset ekkor csak egyet írt Debreczenben s ez az ódai magaslatra emelkedő „Honfi dal“.

Szenvedései daczára nem vágyik el Debreczenből, mert ide köve tartja a szegény kunyhót is palotává változtató szerelem. Vagy a mint ő írja:

Fa vagyok én, lelke a gyökér,
Gyökér nélkül a fa meg nem él;
S hogy téphetném azt ki földéből,
Ide való mátkám szívéből.

Azért nem mék innen sehova,
Noha sorsom igen mostoha;
De ha volna még mostohább is,
Mégmaradnék itten tovább is!

De bizony csak elment ő Debreczenből, a színészetnek is bucsut mondott s Pesten mint költő valódi hivatásának élt. Utazásai közben azonban, ha csak rövid időre is, benézett Debreczenbe, a mint maga is írja „A csavargó“ cz. versében:

Betérek Debreczenbe
Bolond Istók gyanánt,
S tovább megyek, ha ittam
Bort és öleltem lányt...

A szabadság-harc alatt, midőn Debreczen falai közt tartott az országgyűlés s itt szerveztetett a hon védelme, szintén gyakran megfordult Petőfi Debreczenben s számos verset írt itten. Ekkori versei nagyobbára harcias hangon szólanak, néhányban a legmerészebb forradalmi hang csendül meg, melyek mint az akkori hangulat praegnans kifejezői, ma is különös érdekekkel bírnak.

De a harci tarogató szava, mely a dalnokot is a csata sorba állítja s hazájáért vértanui halált kívánt tőle, a szerelem édes hangját nem nemithatá el, mert ekkori versei között találjuk a „Szeretlek kedvesem“ címűt is, melyben oly gyöngéden, s oly melegséggel ad kifejezést ifju hitvese iránt érzett szerelmének. Az apa is megszólal „Fiam születésére“ című versében, melyben azt kívánja:

